

L'ÀVIA QUE VOL VIURE SOLA... AL COR DE SIBÈRIA

Els Likov, membres d'un corrent del cristianisme anomenat 'vells creients', es van passar més de quaranta anys allunyats de la societat en una de les zones més salvatges de Rússia. La filla petita, l'Agafia, ha conegut món però encara viu aïllada a la taiga

TEXT *Toni Padilla*

L'ÚLTIMA SUPERVIVENT DE LA FAMÍLIA, Agafia Likov, en una fotografia recent. ARA

L'estiu del 1978 un vell helicòpter militar soviètic al servei d'un grup de geòlegs sobrevolava els boscos de riu Abakan, un afluent del Ienissei al mig de Sibèria, no gaire lluny de la frontera amb Mongòlia. Però a Sibèria les coses que no són gaire lluny, de fet són a centenars de quilòmetres. Aquí tot és immens. I aquells geòlegs ho sabien mentre buscaven, mig traient el cap per la finestra de l'helicòpter, una clariana per poder aterrar prop d'un riu que seria gegant a casa nostra però que allà no tenia ni nom perquè no deixava de ser un afluent menor de l'Abakan. Els havien encarregat buscar jaciments de ferro. Tan gran com és Sibèria, les autoritats soviètiques sabien que la natura els continuava amagant molts secrets. Però el que no s'esperaven els geòlegs era veure des de l'aire una zona cultivada que s'enfilava dalt d'un turó, en petites terrasses. És a dir, un hort prou gran al costat d'una petita casa de fusta. Una troballa que semblava un miratge, perquè el nucli habitat més pròxim era a més de 200 quilòmetres.

A les autoritats no els constava que hi visqués ningú, en una zona boscosa on regnen els llops i els óssos. Un cop els geòlegs van trepitjar terra, van visitar la zona i hi van trobar senyals de vida: un caminet, una destrat, fusta tallada, patates... I, finalment, la caseta on vivien els Likov, una família que feia més de quaranta anys que estava aïllada. Amagats a la taiga, no sabien qui era Hitler, què havia passat a Stalingrad o què era l'Sputnik. Els quatre geòlegs que van arribar a aquella casa, amb una científica anomenada Galina Pismenskaia al capdavant, s'hi van acostar amb por i alhora amb curiositat. A Sibèria una dita diu que "és més perillós topar amb un estrany que amb un animal salvatge", perquè durant dècades qui fugia de la llei intentava amagar-se allà on no arribaven els uniformes. "Quan vam arribar, la porta de la caseta es va obrir i va aparèixer la figura d'un vellet que semblava sortit d'un conte de fades. Anava descalç i portava una espècie de camisa feta de sac plena de pedaços. Els pantalons eren del mateix material i portava una llarga barba. Ens mirava amb els ulls oberts, nerviós. Primer no va respondre, però finalment va dir que si havíem fet un viatge tan llarg podíem entrar a casa seva", recordaria Pismenskaia. L'home era Karp Osipovitx Likov, de 77 anys. I darrere seu van sortir els seus quatre fills: en Savin, la Natàlia, en Dimitri i la petita, l'Agafia, que llavors tenia 34 anys. L'Agafia és l'última supervivent dels Likov, una noia que s'havia criat aïllada del món sense imaginar-se que es faria famosa. Actualment, de fet, continua vivint sola al bosc, però de tant en tant rep la prem-

sa i alguns curiosos. A la Rússia moderna, la seva història fascina tant que li han dedicat documentals i llibres, i l'han portat de gira per tot el país, malgrat que ella sempre torna al bosc, a Sibèria, incapaç de viure en una gran ciutat.

Els Likov eren *vells creients*. Gent religiosa que va acollir amb temor aquella gent estranya i que no entenia com era que qui manava, al grup, era una dona amb els cabells curts i vestida d'una manera estranya. Tot els sorprenia, de fet, perquè els Likov continuaven vivint com ho havien fet durant segles els seus avantpassats, rebutjant la tecnologia i la modernitat. Els *vells creients*, de fet, inicialment també van rebutjar els aliments que venien de fora, com les patates, però els Likov sobrevivien, en part, gràcies a les patates. Coses d'aquest corrent del cristianisme nascut el 1654 quan, amb el suport del tsar Aleix de Rússia, el patriarca de l'Església russa Nikon va encapçalar una reforma religiosa que va causar un bany de sang. Nikon proposava reinterpretar les escriptures d'una manera del tot diferent. Si fins llavors els fidels es persignaven amb dos dits, ara calia fer-ho amb tres. Si abans calia fer una processó en el sentit de les agulles del rellotge, ara calia fer-ho en direcció contrària. Nikon havia reunit estudiosos per analitzar amb cura els vells textos grecs dels quals derivaven els costums ortodoxos i va arribar a la conclusió que s'havien desviat de l'esperit original. I el que va aconseguir va ser un cisma.

La major part de creients, potser per evitar represàlies o potser convençuts, van acceptar les reformes, però aquells que passarien a ser coneguts com a *vells creients* s'hi van negar i van continuar fidels a la vella litúrgia. El seu líder principal va ser el protopopa Avvakum Petrov, que parlava d'una conducta moral molt estricta, sense alcohol, sense alegries, i que ho va acabar prohibint gairebé tot, com tallar-se la barba, ballar o fer servir determinada roba. La persecució de les autoritats i l'estil de vida cada cop més radical que defensaven els *vells creients* va acabar comportant que milers de seguidors se n'anessin cap a Sibèria per viure en comunitats cada cop més aïllades. Molts van poder sobreviure així els anys més durs de l'estalinisme, tot i que milers d'ells van morir als gulags. Quan els Likov van entrar en contacte amb els geòlegs, a aquests els va sorprendre que gairebé sempre deien "No ho tenim permès" o "És pecat" quan els oferien menjar, roba o descobrir com funcionava una bom-

LA TROBALLA DEL 1978 Una fotografia de la zona que els Likov havien convertit en horts, a més de 200 km de distància del nucli poblat més a prop, a la zona del riu Abakan. *Arx*

beta. Aïllats al seu món, no semblaven tenir por dels visitants, tot i que no van amagar que no creien en Déu. En canvi, continuaven parlant del tsar Aleix i especialment del seu fill, el tsar Pere (1672-1725), com si encara fossin vius. De Pere, que havia perseguit els *vells creients*, deien que era "l'anticrist" perquè havia ordenat als cristians tallar-se la barba.

Els relats de Vasili Peskov

Els *vells creients* tampoc ho van tenir fàcil amb els comunistes, tot i que els Likov semblaven més dolguts per tot el que havia passat feia tres segles. Quan el 1931 el seu germà va ser assassinat per un guàrdia soviètic que el perseguia per haver caçat en una reserva natural, en Karl va decidir endur-se la família bosc endins, en una zona que gairebé ningú havia trepitjat mai. I durant quaranta anys van aconseguir que el món els oblidés. I ells es van oblidar del món vivint una realitat paral·lela que s'encarregaria d'explicar al món Vasili Peskov, un incansable viatger molt conegut a la Unió

Soviètica perquè presentava un programa de televisió on parlava de la fauna local. Peskov va viatjar més de deu cops a la zona de l'Abakan per veure els Likov, de qui es va guanyar la confiança.

Els seus relats, traduïts al castellà amb el títol *Los viejos creyentes* per l'editorial Impedimenta, van fer famosos els Likov a la Unió Soviètica als anys 80, tot i que una malaltia es va endur just en aquelles dates tres dels fills, en Savin, la Natàlia i en Dimitri. En Karl, que va morir el 1988, i l'Agafia van arribar a ser tan estimats pels ciutadans que rebien cartes i regals que Peskov els portava en llargs i complicats viatges. Més d'un cop, Peskov va fer aquell llarg viatge acompanyat de científics que investigaven com havien sobreviscut els Likov lluitant contra una natura que més d'un cop gairebé els mata de fam. Els lingüistes, per la seva banda, estudiaven paraules del rus antic que els Likov havien mantingut vives. I els historiadors, els textos religiosos que tenien guardats com un secret a la cabana, mig ennegrits per la humitat.

El contacte amb la civilització i el pas dels anys va acabar modificant la conducta de Karl Lykov, que inicialment només acceptava un regal: sal. Amb el temps va acabar acceptant una cabra, dos gossos i algunes eines modernes. L'home era conscient que es feia gran, però no estava sol. Ierofei Sedov, un dels geòlegs, va arribar a rebutjar ascensos per poder continuar vivint a dues hores amb helicòpter d'on eren, i va crear una relació de complicitat preciosa entre una família de *vells creients* i un ateu convençut. Quan finalment el patriarca dels Likov va morir, l'Agafia es va quedar sola. Eren els anys de la *perestroika* i, com a tota la societat soviètica, la seva vida va canviar, però per motius diferents. Nascuda el 1944 quan ja vivien aïllats, l'Agafia va viatjar bastant veient aquelles ciutats de les quals el seu pare li havia parlat. De fet, va intentar viure durant un temps amb uns familiars llunyans que va localitzar Peskov. Fins i tot es va casar amb un altre *vell creient*, però el va deixar i va tornar a viure sola a l'Abakan. Curiosament, no tenia problemes per mantenir contacte amb ciutadans ateu, però no portava bé relacionar-se amb altres *vells creients*. Creia que s'havien modernitzat massa i eren pecadors. Així que, convertida en una celebritat, encara viu sola a la taiga, amb 76 anys. ●

LA PRIMERA TROBADA La geòloga Galina Pismenskaia, a l'esquerra, amb els Likov el 1978. D'esquerra a dreta, el pare, en Karp, el seu fill gran Savin i la filla petita, l'Agafia. *Arx*

